

BAB 1

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Sunda mangrupa salasahiji sélér bangsa nu aya di Indonesia nu kawéntar miboga rupa-rupa kasenian tradisi. Unggal wewengkon pasti miboga kasenian tradisi anu jadi ciri di wewengkonna, salasahijina di wewengkon Ciamis. Ciamis mangrupa hiji wewengkon anu miboga kasenian tradisi anu masih kénéh dimumulé, dijaga tur diriksa ku masarakatna. Contona di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari aya Kasenian Gondang Buhun.

Dina *Kamus Basa Sunda* (Danadibrata, 2009, kc. 232) disebutkeun yén gondang hartina lagu dina tutunggulan. Nurutkeun Aki Sanmarno (wawancara, 11 September 2016) minangka sesepuh Kampung Kuta, gondang buhun hartina nutu paré dina lisung maké halu bari ngawih. Nu maén dina Kasenian Gondang Buhun di Kampung Kuta nya éta wanoja dewasa, ilaharna lobana genep urang. Baheula gondang buhun mangrupa salasahiji upacara tradisi pikeun ngahormat ka Dewi Sri (Nyi Pohaci). Ku ayana parobahan jaman, lian ti miboga pungsi pikeun kabarokahan ogé ngahormat ka Nyi Pohaci, Kasenian Gondang Buhun dipintonkeun miboga pungsi pikeun hiburan. Dina pintonanana aya panambah nayaga jeung waditra nu pungsina minangka pamirig, nya éta kendang, kecrék, jeung goong.

Kesenian téh mangrupa salasahiji tina tujuh unsur universal kabudayaan. Sakumaha anu ditétélakeun ku Koentjaraningrat (2009, kc. 165), aya tujuh unsur universal kabudayaan, nya éta: (1) sistem réligi, (2) organisasi sosial, (3) sistem pangaweruh, (4) basa, (5) kasenian, (6) sistem pakasaban, (7) sistem pakakas kahirupan jeung téhnologi.

Kesenian mangrupa alat pikeun ngébréhkeun ide-ide, ajén-inajén, cita-cita, jeung perasaan. Kesenian nu tumuwuh jeung mekar di masarakat sipatna *sosio-religius*. Hartina kasenian teu bisa dipisahkeun jeung kahirupan sosial sarta

kapentingan nu aya patalina jeung kapercayaan atawa kayakinan masarakat (Maran, 2007, kc. 38).

Kasenian tradisional nu aya di Indonesia umumna geus kalindih ku budaya deungeun. Ieu hal lantaran ayana pangaruh téhnologi jeung média informasi saperti komputer, internét, jeung *handphone* anu balukarna bisa ngarobah pola piker jeung pola kalakuan paranoman. Masarakat kiwari, hususna nonoman, leuwih loba nu kairutku kasenian deungeun tibatan kasenian tradisi nu aya di wewengkonna saperti Kasenian Gondang Buhun. Masarakat Kampung Kutana mah wanoheun kana ieu kasenian, lantaran masih kénéh nyekel pageuh, ngamumulé tur ngariksa kana kasenian tradisi nu aya di wewengkonna. Tapi masarakat séjénna, hususna urang Ciamis loba nu teu wanoheun. Ieu hal balukar tina kurangna aprésiasi jeung minat masarakat kana seni tradisi, salasahijina kana Kasenian Gondang Buhun.

Gondang buhun mangrupa salasahiji kasenian tradisional anu kudu dipikawanoh ku balaréa, sabab dina Kasenian Gondang Buhun aya ajén-inajén nu nyangkaruk di jerona, lian ti ajen-inajen nyangkaruk oge unsur semiotik.

Barthes (dina Isnédés, 2010, kc. 53) nétélakeun yén sémiotik nya éta neuleuman sagala sistem tanda, substansi jeung watesana mangrupa gerak, sora, musik, objék, jeung asosiasi kompleks. Sacara basajan, sémiotik bisa dihartikeun salaku “élmu tanda”. Jadi, sémiotik téh élmu nu maluruh ngeunaan sagala hal nu miboga posisi salaku wakil tina hal séjénna. Hal nu ngawakilanna téh disebut penanda (ma’na) (Isnédés, 2010, kc. 57).

Maksud Kasenian Gondang Buhun téh bisa dipaluruh upama ieu panalungtikan dilaksanakeun. Saupama geus kapaluruh maksudna, dina éta tradisi tangtu bakal kapanggih ajén-inajén nu nyampak dijerona. Salasahiji ajén nu nyampak dina Kasenian Gondang Buhun nya éta ajén gotong-royong, katitén dina prak-prakanana anu nutu paré babarengan. Maluruh ajén-inajén téh sangkan masarakat wanoh kana kasenianana, jeung bisa numuwuhkeun rasa reueus kana Kasenian Gondang Buhun tur bisa ngariksa tradisi sangkan teu leungit. Cara séjén sangkan hasil panalungtikan gondang buhun dipikawanoh ku budak sakola nya éta dijadikeun bahan pangajaran maca artikel.

Maca artikel ngeunaan budaya ditepikeun di kelas XII SMA/SMK/MA. Ieu hal luyu jeung kurikulum 2013 anu geus ditangtukeun dina Kompetensi Inti jeung Kompetensi Dasar (KI-KD) mata pelajaran basa jeung sastra Sunda.

- 12.3 *Memahami, menerapkan, menganalisis pengetahuan faktual, konseptual, prosedural berdasarkan rasa ingin tahu nya tentang ilmu pengetahuan, teknologi, seni, budaya, dan humaniora dengan wawasan kemanusiaan, kebangsaan, kenegaraan, dan peradaban terkait fenomena dan kejadian, serta menerapkan pengetahuan prosedural pada bidang kajian yang spesifik sesuai dengan bakat dan minatnya untuk memecahkan masalah.*
- 12.3.3 *Mengidentifikasi dan menganalisis teks ARTIKEL berdasarkan kaidah-kaidahnya secara lisan dan tulisan.*

(Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Barat 2013)

Panalungtikan ngeunaan gondang buhun jeung ngeunaan semiotik geus dilakukeun saacanna di antarana: (1) Pelestarian Seni Gondang Buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kecamatan Tambaksari Kabupaten Ciamis ku Anggit Galih (2015), (2) Simbol-simbol Kasenian Goong Rénténg di Désa Cisarua Kacamatan Cisarua Kabupaten Sumedang pikeun Bahan Pangajaran Maca Kelas XII ku Usep Nandang (2013), (3) Unsur Semiotik dina Tradisi Nyepuh di Desa Ciomas Kecamatan Panjalu Kabupaten Ciamis pikeun Bahan Pangajaran Maca Artikel di SMA ku Amelia Krisna (2014), jeung (4) Unsur semiotik dina Upacara Rewahan di Desa Taraju Kacamatan Sindangagung Kabupaten Kuningan Pikeun Pangajaran Maca Artikel Budaya di SMA Kelas XII” ku Susi Susanti (2014).

Tina sababaraha judul skripsi nu geus ditalungtik, tilu diantarana sarua medar ngeunaan semiotik. Anapon nu hiji mah medar objék nu sarua, nya éta gondang buhun, tapi unsur semiotik dina kasenian gondang buhun di Kampung Kuta sarta nu dilarapkeun pikeun bahan pangajaran maca artikel mah can kungsi aya nu nalungtik.

Dumasar kana éta hal, pikeun ngajembaran tur mikawanoh ngeunaan simbol-simbol dina Kasenian Gondang Buhun, panalungtikan anu dijudulan “*Kesenian Gondang Buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis pikeun Bahan Pangajaran Maca di kelas XII SMA (Ulikan Semiotik)*”perlu dilaksanakeun.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang di luhur, aya sawatara rumusan masalah nu disusun dina wangu patalékan.

- 1) Kumaha sajarah kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis?
- 2) Kumaha prak-prakan kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis?
- 3) Unsur semiotik naon waé nu nyangkaruk dina kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis?
- 4) Kumaha larapna hasil panalungtikan pikeun bahan pangajaran maca artikel di SMA?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Ieu panalungtikan miboga tujuan umum, nya éta pikeun mikanyaho kasenian nu aya di Jawa Barat, hususna Kasenian Gondang Buhun nu aya di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis.

1.3.2 Tujuan Husus

Tujuan husus ieu panalungtikan nya éta pikeun:

- 1) ngadéskripsikeun sajarah ayana kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis;
- 2) ngadéskripsikeun prak-prakan kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis;
- 3) ngadéskripsikeun unsur semiotik dina kasenian gondang buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis; jeung
- 4) ngalarapkeun hasil panalungtikan pikeun bahan pangajaran maca di SMA kelas XII.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara tioritis, ieu panalungtikan bisa ngeuyeuban élmu pangaweruh ngeunaan kasenian nu aya di daerah Sunda, hususna Kasenian Gondang Buhun di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis. Salian ti éta, ogé bisa dijadikeun bahan pangajaran maca artikel budaya di kelas XII SMA.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis, ieu panalungtikan miboga mangpaat pikeun panalungtik, pikeun masarakat, pikeun guru, jeung pikeun siswa.

Pikeun panalungtik, ieu panalungtikan bisa nambahán élmu pangaweruh ngeunaan sajarah, prak-prakan, unsur semiotik nu nyangkaruk dina Kasenian Gondang Buhun. Pikeun masarakat, ieu panalungtikan miboga mangpaat pikeun mikanyaho Kasenian Gondang Buhun nu aya di Kampung Kuta Désa Karangpaningal Kacamatan Tambaksari Kabupatén Ciamis. Pikeun guru, ieu panalungtikan bisa dijadikeun bahan pangajaran maca artikel budaya. Pikeun siswa ieu panalungtikan bisa mikanyaho ngeunaan sajarah, prak-prakan tur unsur semiotik nu nyangkaruk dina Kasenian Gondang Buhun.

1.5 Raraga Nulis

Sistematika dina nyusun skripsi kabagi jadi lima bab, nya éta ieu di handap.

BAB I Bubuka

Dina bab 1 dipedar ngeunaan kasang tukang masalah, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung raraga tulisan.

BAB II Ulikan Tiori

Dina bab II dipedar ngeunaan sémiotik, kasenian gondang buhun, jeung bahan pangajaran maca.

BAB III Métode Panalungtikan

Dina bab III dipedar ngeunaan métode panalungtikan, téhnik panalungtikan, instrumen panalungtikan, lokasi jeung sumber data panalungtikan, jeung analisis data.

BAB IV Hasil jeung Pedaran

Dina bab IV dipedar ngeunaan sajarah kasenian gondang buhun, prak-prakan kasenian gondang buhun, déskripsi simbol-simbol kasenian gondang buhun, sarta larapanna dina bahan pangajaran maca di kelas XII SMA.

BAB V Panutup

Bab V mangrupa bab pamungkas nu eusina kacindekan jeung rékomendasi.